

СТЕНОГРАМА

засідання Комітету з питань прав людини, деокупації та реінтеграції тимчасово окупованих територій України, національних меншин і міжнаціональних відносин

6 грудня 2023 року

Засідання веде голова Комітету Задорожний А.В.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Шановні колеги, у нас є кворум. Також у нас є запрошені: пан Микита Русланович Потураєв – голова Комітету Верховної Ради, пан Олександр – представник Кабінету Міністрів. Я думаю, що якщо будуть якісь запитання у когось там, то я думаю, радо будуть відповідати на всі ці речі. Тож на засіданні на зараз присутні 7 депутатів. У нас є кворум. Тож засідання оголошую відкритим.

Сьогодні планується розглянути два пов'язаних між собою законопроекти: основний та альтернативний, які були подані до парламенту на виконання Україною взятих на себе зобов'язань щодо членства в Європейському Союзі. Якщо немає заперечень, переходимо до голосування щодо затвердження порядку денного сьогоднішнього засідання. Прошу визначатись голосуванням.

Задорожний – за.

БОЙКО Ю.А. За.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Дякую, Юрію Анатолійовичу.

Пан Мустафа.

ЧИЙГОЗ А.З. Вважайте – за. Зараз там технічна проблема.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Дякую.
Костянтин Іванович Касай.

КАСАЙ К.І. Голосую – за.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Дякую.
Сергій В'ячеславович Козир.

КОЗИР С.В. За.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Дякую.
Горбенко Руслан Олександрович.

ГОРБЕНКО Р.О. Вітаю всіх. Голосую – за.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Дякую.
Максим Миколайович Ткаченко.

ТКАЧЕНКО М.М. Усіх зі святом. Голосую – за.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Навзаєм. Дякую.

КУЗНЄЦОВ О.О. Доброго дня, вибачаюсь. Кузнєцов – за.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Олексію Олександровичу, дякую вам.
Ахтем Зейтуллаєвич.

ЧИЙГОЗ А.З. Підтримую.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Дякую.
Яковенко Євген Геннадійович.

ЯКОВЕНКО Є.Г. За.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Дякую.
Неллі Іллівна Яковлєва.

ЯКОВЛЄВА Н.І. Доброго дня. Голосую – за.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Дякую.
Тож 11 осіб – за.
Рішення прийнято.

ДЖЕМІЛЄВ М. Мустафа Джемїлєв також – за.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Я фіксував, пане Мустафа, зафіксував. Дякую.
Рішення прийнято.

Переходимо до розгляду питання порядку денного. Шановні колеги, відразу зазначу, що так як ми розглядаємо основний та альтернативний законопроекти, обговорення пропонується проводити відразу щодо обох проектів закону, а вже потім, зважаючи на той факт, що рекомендувати для прийняття ми можемо лише один з цих законопроектів, нам потрібно буде прийняти рішення по кожному проекту окремо. Якщо якийсь з законопроектів ми рекомендуємо прийняти, то інший має, зрозуміло, бути відхиленним.

Отже, переходимо до розгляду законопроектів. Питання перше – про проект Закону України про внесення змін до деяких законів України щодо врахування експертної оцінки Ради Європи та її органів щодо прав

національних меншин (спільнот) в окремих сферах, реєстраційний номер 10288 від 24.11.2023, поданий Кабінетом Міністрів України.

Колеги, у вересні цього року парламентом був прийнятий законопроект, реєстраційний номер 9610, який готувався нашим комітетом, та який разом з іншими проектами законів дозволив нам отримати позитивний звіт Єврокомісії з рекомендацією щодо початку переговорів про вступ України до ЄС.

Водночас у прикінцевих положеннях зазначеного законопроекту, який уже став законом, передбачалось, що Кабінет Міністрів має підготувати та подати на розгляд Верховної Ради України проект закону, спрямований на врахування експертної оцінки Ради Європи та її органів щодо прав національних меншин (спільнот) в окремих сферах. Саме на виконання цього положення уряд вніс до парламенту законопроект, реєстраційний номер 10288, який ми зараз і розглядаємо.

Сподіваюсь, що, готуючись до сьогоднішнього засідання, всі мали змогу ознайомитись із основними положеннями як основного законопроекту, так і альтернативного. Лише зазначу, що проектом пропонується внести низку змін до законів України про національні меншини (спільноти) України, про місцеве самоврядування в Україні, про вищу освіту, про освіту, про забезпечення функціонування української мови як державної, про повну загальну середню освіту та про медіа.

Вам усім була надіслана довідка з детальним описом пропонованих змін, а також із ключовими відмінностями між цими проектами законів. Після реєстрації урядового законопроекту я як голова комітету був долучений до експертних обговорень, в яких брали участь як представники Кабміну, так і голови всіх депутатських фракцій щодо окремих положень цього законопроекту.

Можу вас запевнити, що необхідність внесення альтернативного законопроекту виникла не випадково, до урядового законопроекту були

суттєві зауваження мовної спільноти, які зводились до того, що ми безумовно повинні врахувати зауваження Венеційської комісії. Однак зробити це у такий спосіб, який враховуватиме особливе становище, в якому знаходиться наша держава, а також знівелює будь-які зазіхання на державну мову.

До законопроекту також були зауваження Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини. Крім того, у процесі його опрацювання були виявлені критичні помилки, відповідно до яких із Закону України "Про забезпечення функціонування української мови як державної" було виключено значну кількість положень, що гарантують окремі права особам з порушенням слуху, особам, які належать до корінних народів України, а також до національних меншин (спільнот) України.

Тому за погодженням з головами усіх депутатських фракцій було прийнято рішення зареєструвати альтернативний законопроект, який фактично усунув основні зауваження та неузгодженості законопроекту, реєстраційний номер 10288. Я дуже вдячний Кабінету Міністрів, який провів значну роботу і також приймав участь у підготовці альтернативного законопроекту. Інформую, що до цих двох законопроектів є зауваження ГНЕУ, однак без узагальнюючих висновків. Обидва проекти закону не суперечать Угоді про асоціацію, іншим міжнародно-правовим зобов'язанням України та спрямовані на виконання рекомендацій Європейської комісії, які містяться у звіті щодо України в рамках пакету розширення від 8 листопада 2023 року.

Як я вже казав, у нас на сьогоднішньому засіданні присутній пан Ільков. Якщо хто його не бачив чи не знає, він, власне, один із авторів.

Шановні народні депутати, чи є до шановного пана генерального директора Урядового офісу координації європейської та євроатлантичної інтеграції пана Ількова Олександра запитання щодо першого законопроекту 10288? Дякую.

Тож, колеги, все-таки, зважаючи на нагальність питання щодо виконання зобов'язань перед Євросоюзом, а також беручи до уваги той факт, що альтернативний законопроект – це фактично консенсусний документ, який погоджений з усіма стейкхолдерами, в тому числі з Кабінетом Міністрів, при всій повазі до авторів, ставлю на голосування наступне рішення комітету щодо основного проекту (реєстраційний номер 10288): рекомендувати Верховній Раді України проект Закону України про внесення змін до деяких законів України щодо врахування експертної оцінки Ради Європи та її органів щодо національних меншин, спільнот в окремих сферах (реєстраційний номер 10288 від 24.11.2023), поданий Кабінетом Міністрів України, включити до порядку денного 10-ї сесії Верховної Ради України дев'ятого скликання. Визначити невідкладним, скоротити строк внесення альтернативних до нього законопроектів до моменту розгляду на найближчій частині продовженого пленарного засідання Верховної Ради України, за наслідками розгляду в першому читанні відхилити.

Прошу голосувати.

Задорожній – за.

БОЙКО Ю.А. За.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Дякую, Юрію Анатолійовичу.

Руслан Олександрович.

ГОРБЕНКО Р.О. ... *(не чути)*

ГОЛОВУЮЧИЙ. Дякую.

Пан Мустафа.

ДЖЕМІЛЄВ М. Джемилєв – за.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Дякую.
Касай Костянтин Іванович.

КАСАЙ К.І. Підтримую і голосую – за.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Дякую.
Серій В'ячеславович Козир.

КОЗИР С.В. За.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Дякую.
Олексій Олександрович Кузнєцов.

КУЗНЄЦОВ О.О. За.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Дякую.
Максим Миколайович Ткаченко.

ТКАЧЕНКО М.М. За.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Дякую.
Ахтем Зейтуллаєвич Чийгоз.

ЧИЙГОЗ А.З. За.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Дякую.
Євген Геннадійович Яковенко.

ЯКОВЕНКО Є.Г. За.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Дякую.

Неллі Іллівна Яковлєва.

ЯКОВЛЄВА Н.І. За.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Дякую, шановні колеги.

11 – за.

Рішення прийнято.

Переходимо до альтернативного законопроекту. Проект Закону України про внесення змін до деяких законів України щодо врахування експертної оцінки Ради Європи та її органів щодо прав національних меншин (спільнот) в окремих сферах (реєстраційний номер 10288-1 від 05.12.2023), поданий народним депутатом України Потураєвим та іншими народними депутатами України.

На всі моменти цього законопроекту я звертав увагу. Чи будуть запитання до автора цього законопроекту?

Будь ласка, пані Неллі.

ЯКОВЛЄВА Н.І. Добрий день ще раз!

Дійсно минулого року, майже рік тому, ми розглядали першу редакцію до другого читання цього законопроекту. І варто зазначити, що є випадки прогресу, але зараз та версія, яка присутня, вона значним чином сприяє деградації того законодавства у сфері національних меншин, до чого ми просунулися попередньо.

У зв'язку з цим у мене було б декілька питань до авторського колективу, щоб ми могли зрозуміти логіку, якою керувалися автори

законопроекту. У мене буде декілька питань і я б хотіла послідовно їх поставити, якщо можливо. Добре, пане голово?

ГОЛОВУЮЧИЙ. Добре.

ЯКОВЛЄВА Н.І. Перше питання стосується, в попередній редакції, яку ми приймали літом, було питання того, що ми визначаємо питання спеціальних книгарень для національних меншин. Зараз ми цю категорію взагалі виключаємо і прибираємо визначення. Чи могли б ви пояснити, з чим це власне є пов'язаним?

Дякую.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Можливо, пан Олександр? Це ж ваш напрямок по книгарнях?

ІЛЬКОВ О. Ви мене маєте на увазі, пане Андрію?

ГОЛОВУЮЧИЙ. Так.

ІЛЬКОВ О. Добрий день, шановні колеги. Стосовно, скажімо так, виключення поняття "спеціалізовані книгарні". Насправді, це відповідає рекомендаціям Венеційської комісії і зауваженням до тексту Закону про національні меншини (спільноти), який зводився до того, що Венеційська комісія не розуміє, чому для тих книгарень, які займаються розповсюдженням книжок мовами національних меншин, повинен бути створений якийсь особливий режим, повинен бути визначений якийсь спеціальний порядок для їх утворення. Якраз, на думку Венеційської комісії, це не сприятиме нормальній діяльності цих книгарень.

Тому у законопроекті і урядовому, і в тому, який був напрацьований народними депутатами, збережений головний принцип про те, що передбачені Законом "Про забезпечення функціонування української мови як державної" квоти, вони не будуть розповсюджуватися на книгарні й інші суб'єкти, які здійснюють це розповсюдження, за умови, що вони будуть продавати власне книжки державною мовою і мовами відповідних національних меншин. Тому з точки зору практичних проблем, це жодних не створить. Ми просто відмовилися від поняття "спеціалізовані книгарні" і не ускладнюємо порядок їх створення. Вони будуть створюватися як звичайні книгарні.

Дякую.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Микито Руслановичу, ви поставити питання також хочете або відповісти?

ПОТУРАЄВ М.Р. Ні, я коротко додам до того, що сказав пан Олександр. Там, колеги, в цьому законопроекті наскрізь прописано і по книгарнях, і по питаннях медіа такий запобіжник, який, власне, захищає нас від ворожих інтервенцій можливих як на медіаринок або медіасферу, так і сферу книговидання і книгорозповсюдження. Коли ми кажемо, що жодних обмежень немає, якщо ця продукція – це продукція або державною мовою, або мовами національних меншин, які є водночас мовами країн-членів Євросоюзу Ну, це абсолютно простий, прозорий, зрозумілий запобіжник, який там просто по всьому закону таким чином прописаний.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Наступне запитання, пані Неллі.

Пані Неллі. Мікрофон. Щось трапилося вочевидь. Пані Неллі, мікрофон свій увімкніть, будь ласка.

ЯКОВЛЄВА Н.І. Так. Чи чуто? Я вже зрозуміла. Дякую.

Дякую за надані пояснення, тому що рекомендація стосувалася саме порядку утворення спеціалізованих книгарень, що було зазначено.

Ще хотілося б уточнити питання, яке стосується 10 відсотків від загальної чисельності населення. Це щодо визначення населеного пункту, в якому традиційно проживають особи, які належать до національної меншини (спільноти). Власне якщо ми орієнтуємося на перепис 2001 року, то це фактично єдина остання статистична інформація щодо етнічного складу населення. Чи я правильно розумію логіку законодавців чи власне передбачається якийсь інший механізм визначення цього відсоткового складу?

Дякую.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Пане Олександр, прокоментуйте, будь ласка, це ж ваш напрямок також.

ІЛЬКОВ О. Власне над положенням стосовно визначення населеного пункту, де традиційно проживають національні меншини, і тих населених пунктів, де меншини складають значну частину населення, це питання відноситься в першу чергу до компетенції Державної служби свободи совісті і етнополітики і відповідні формулювання ними вже були напрацьовані, коли вони відповідно до Закону про нацменшини повинні були підготувати проект методології визначення цих пунктів. І власне на виконання рекомендацій Венеційської комісії це положення було перенесено в саме тіло законопроекту.

Ви абсолютно праві, що у нас дійсно остання статистична інформація сьогодні є за результатами перепису, який був у 2001 році, обидва законопроекти передбачають, що така інформація буде визначатися на підставі останніх офіційних статистичних даних. Тобто презюмуємо, що вони

повинні рано чи пізно з'явитися, але зараз очевидно, що за основу будуть братися статистичні дані власне перепису. Знову ж таки, враховуючи ключову роль тут органів місцевого самоврядування, органи місцевого самоврядування також очевидно будуть володіти якоюсь інформацією.

І зрештою що важливо, закон передбачає, що перелік таких населених пунктів і порядок їх визначення, він буде визначатися Кабінетом Міністрів України. То в будь-якому випадку ми будемо мати чітко визначений перелік населених пунктів відповідно до тих критеріїв, які визначені в законі, які будуть підпадати під ці два визначення.

Дякую.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Дякую, пане Олександрє.

Чи є ще? Микито Руслановичу, будь ласка.

ПОТУРАЄВ М.Р. Знову ж таки додаю коротку репліку. Дійсно, це було хороше запитання (Неллі, дякую), тому що цьому було присвячено декілька обговорень під час роботи цієї великої робочої групи, і саме таке рішення було прийняте, про яке зараз казав пан Олександр, щоб ми не прив'язувались до перепису, бо ви абсолютно слушно кажете, що перепис був давно, значить, і щоб Кабінет Міністрів міг оперувати різними інструментами і відповідними зверненнями від місцевого самоврядування, і там зокрема проговорювалось, але, знову-таки, це вже інструментарій, який буде в розпорядженні Кабінету Міністрів, новий реєстр виборців, який вочевидь доведеться скласти після перемоги української у війні, тобто щоб у Кабміні був набір інструментів, який дозволить коректно зробити висновок відповідно того чи іншого населеного пункту включно з думкою місцевого самоврядування, що є дуже важливим.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Дякую, пане Микито.

Чи є ще запитання?

ЯКОВЛЄВА Н.І. Так, є ще останнє питання. А чи є в нас хтось від Офісу Уповноваженого сьогодні? Тому що там є ряд компетенцій, які передбачені саме Уповноваженим Верховної Ради з прав людини. Чи можливо можна надати відповідь без їхньої присутності, що стосується власне того, щодо обов'язку Уповноваженого контролювати захист поширення мов національних меншин чи до його права. Чи ми маємо позицію Уповноваженого з цього питання?

Дякую.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Ми маємо позицію Уповноваженого, і виключно його позиція і була відображена в законі. Так що тут у нас немає ніякої зради, Неллі Іллівно, все з ним узгоджено, і він погодився взяти на себе ці повноваження і обов'язки.

Микито Руслановичу.

ПОТУРАЄВ М.Р. Дякую, пане Андрію.

Також коротка репліка. Значить, під час обговорення змін розглядалось також можливе рішення, щоб ці функції взяв на себе Офіс Уповноваженого і Уповноважений з питань захисту державної мови, бо в них теж є там необхідні компетенції і експертиза, але після дискусії з цього приводу було вирішено, що все ж таки Офіс Уповноваженого з прав людини, бо це права людини, права меншин, права людини, що краще і коректніше буде, і відповідно до європейських практик, якщо це будуть вони. І після тих от консультацій вони погодились і вони готові цю функцію виконувати.

Дякую.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Дякую.

Чи будуть ще запитання, шановні колеги? Ні.

Тож, з урахуванням щойно прийнятого рішення щодо основного законопроекту, ставлю на голосування наступне рішення комітету: рекомендувати Верховній Раді проект Закону України про внесення змін до деяких законів України щодо врахування експертної оцінки Ради Європи та її органів щодо прав національних меншин (спільнот) в окремих сферах (реєстраційний номер 10288-1 від 5 грудня 2023 року), поданий народним депутатом України Потураєвим та іншими народними депутатами України, включити до порядку денного десятої сесії Верховної Ради України дев'ятого скликання, визначити невідкладним, за наслідками розгляду в першому читанні прийняти за основу та в цілому.

Доручити Комітету Верховної Ради України з питань прав людини, деокупації та реінтеграції тимчасово окупованих територій України, національних меншин і міжнаціональних відносин при підготовці відповідного тексту на підпис Голові Верховної Ради України здійснити спільно з Головним юридичним управлінням Апарату Верховної Ради України його техніко-юридичні доопрацювання.

Під час розгляду на пленарному засіданні Верховної Ради України співдоповідачем з розгляду законопроектів (реєстраційний номер 10288 та реєстраційний номер 10288-1) визначити народного депутата України голову Комітету Верховної Ради України з питань прав людини, деокупації та реінтеграції тимчасово окупованих територій України, національних меншин і міжнаціональних відносин Задорожного Андрія Вікторовича.

Прошу, шановні колеги, визначатись.

Задорожній – за.

БОЙКО Ю.А. За.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Юрію Анатолійовичу, дякую.

Горбенко Руслан Олександрович.

ГОРБЕНКО Р.О. За.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Дякую.

Пан Мустафа Джемільєв.

ДЖЕМІЛЄВ М. Джемільєв – за.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Дякую.

Касай Костянтин Іванович.

КАСАЙ К.І. Підтримую і голосую – за.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Дякую.

Козир Серій В'ячеславович.

КОЗИР С.В. За.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Дякую.

Кузнєцов Олексій Олександрович.

КУЗНЄЦОВ О.О. За.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Дякую.

Ткаченко Максим Миколайович.

ТКАЧЕНКО М.М. За.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Дякую.
Чийгоз Ахтем Зейтуллаєвич.

ЧИЙГОЗ А.З. За.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Дякую.
Яковенко Євген Геннадійович.

ЯКОВЕНКО Є.Г. За.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Дякую.
Яковлєва Неллі Іллівна.

ЯКОВЛЄВА Н.І. Я – утримуюсь.

Я могла б підтримати цю редакцію, якщо б ми говорили виключно про перше читання. А якщо ми голосуємо за основу і в цілому, я вважаю, що цей законопроект містить ризики звуження прав національних меншин.

Дякую.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Дякую.
Тож 10 осіб – за. 1 – утримався.
Рішення прийнято.

Дякую дуже, шановні народні депутати і запрошені.

На цьому порядок денний вичерпано. Дякую секретаріату за оперативну роботу.

Засідання оголошую закритим. Всім веселих, не будемо казати, свят.
Слава ЗСУ та хай Святий Миколай допоможе Україні! До побачення!